

RAPORT PE JUSTIȚIE 2013

“Justiția - transparența sistemului judiciar din România și raportul dintre Justiție și celelalte instituții ale Statului”

Introducere

“Asociația pentru Monitorizarea Justiției” s-a născut ca urmare firească a nevoii de concentrare și analiză a unui sistem care are un rol hotărâtor în viața socială și politică a României, dar care reușește să scape înțeleșului multora, pe de o parte, datorită caracterului extrem de tehnic al subiectelor, pe de altă parte, datorită birocrăției excesive și, de cele mai multe ori, intenționat creată, pentru a nu mai fi observat acul în carul cu fân.

“Asociația pentru Monitorizarea Justiției” (AMJ) este un demers comun a mai multor avocați și persoane din societatea civilă care își propun să transparentizeze și să critice într-un mod constructiv sistemul judiciar din România, și să supună atenției opiniei publice și societății civile în general, mecanisme absconse și tehnici legislative și judiciare discutabile sub aspectul corectitudinii.

Încercăm astfel să trimitem impulsuri spre o societate civilă imobilă, a cărei pasivitate stimulează fenomenul corupției și să o determinăm să reacționeze atunci când cele mai elementare valori ale unei societăți democratice sunt amenințate, așa cum se întâmplă în prezent.

Chemăm societatea civilă să reacționeze împotriva unui sistem închistat, corupt, birocratic și obedient și sperăm ca demersului nostru să se alăture cât mai mulți nemulțumiți, pentru că doar prin critică se poate naște ceva mai bun.

Deoarece AMJ nu există decât din anul 2010, în elaborarea acestui raport am folosit atât constatările făcute în urma demersurilor asociației, cât și corespondența și relatările membrilor săi și ale terților, care au avut dorința să aducă la cunoștință AMJ experiențele pe care le-au avut în raporturile cu Justiția, înțeleasă ca Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, instanțe de judecată, parchete, poliție judiciară, servicii de siguranță și informații, în măsura în care acestea din urmă sunt implicate vizibil sau nu în procesul de justiție, ca și cu administrația centrală sau locală în ce privește raporturile cu justiția.

Am monitorizat aceste instituții din perspectiva respectării drepturilor și libertăților fundamentale și a obligațiilor asumate de România prin tratatele internaționale și convențiilor la care este parte.

Raportul este redactat la persoana I plural, pentru ușurința lecturării.

Nu am mai reluat problemele identificate și comentate în Raportele anterioare ale AMJ, cele pe 2011 și 2012, ele putând fi consultate pe pagina web a asociației (www.amjust.ro) ci ne-am concentrat pe zonele care, fie nu au fost explorate până la acest moment, fie care au apărut ca o noutate în cursul anului 2013.

De asemenea, ne-am concentrat asupra independentei si impartialitatii Justitiei ca si asupra fenomenului de coruptie, incercand sa identificam principalele probleme si lipsa celor mai importante garantii din Statul de Drept ca si cauzele.

I. Tipuri de coruptie in sistemul judiciar

A. Coruptia la nivelul instantelor de judecata

Se manifesta sub doua aspecte: coruptia “vulgara”, reprezentata de acele acte de jurisdicție generate de folosul material obtinut de magistrat sau personalul auxiliar, si coruptia sistematica, care are la baza legaturile dintre magistrati si serviciile secrete, gruparile de interese, factiunile politice, etc.

Generalizarea fenomenului de coruptie la nivelul instantelor de judecata si a institutiilor care au fost infiintate pentru controlul si regularizarea actului de Justitie, cum ar fi CSM, chiar daca de notorietate, in loc sa determine o crestere a nivelului activitatii parchetelor si a organelor de cercetare penala, a nascut un fenomen de manipulare a Justitiei din partea polilor de putere din societatea romaneasca in care informatiile detinute cu privire la actele de coruptie vulgara si legaturile dintre magistrati si servicii sau grupuri de interese au fost folosite pentru determinarea unor solutii in dosare.

In ultima parte a anului 2013 a crescut numarul cazurilor de coruptie revelate de la nivelul magistratilor si procurorilor, revelandu-se adevarate rețele de trafic de influenta ramificate la nivelul conducerilor instantelor de judecata, avocatilor si interlopilor, a caror amplare nu poate duce decat la concluzia ca dezvoltarea lor in timp a fost permisa si tolerata de catre organele si institutiile care ar fi trebuit sa demanteleze si sa previna astfel de fenomene.

In acelasi timp, este de remarcat ca dezvaluirile au vizat in exclusivitate coruptia “vulgara”, fiind feriti in continuare magistratii afiliati unor altor tipuri de interese. Cu privire la acestia, schimbarile care s-au resimtit la nivel politic si apropierea de finalul mandatului de Presedinte al domnului Traian Basescu, au determinat reorientari de forte si modificari ale centrului de greutate resimtite si la nivelul instantelor de judecata fie prin schimbari in componenta organelor de conducere ale instantelor, ale parchetelor sau a CSM, fie prin schimbarea jurisprudentei instantelor.

In acest sens, rolul Inalte Curti de Casatie si Justitie care a crescut odata cu intrarea in vigoare a noilor coduri de procedura, s-a facut resimtit din ce in mai mult, prin interventii active asupra instantelor ca urmare a posibilitatii promovarii recursului in interesul legii si de catre un numar restrans de magistrati de la nivelul instantelor inferioare, si a inlocuirii regulii unanimitatii necesare la luarea unei Decizii in interesul legii cu regula majoritatii. De asemenea, numarul magistratilor de la ICCJ care pot lua o Decizie in interesul legii a scazut, astfel incat procesul jurisdictional cu conotatii legislative pe care il reprezinta Recursul in interesul legii a fost usurat si simplificat. De unde si avalansa de Decizii in interesul legii luate in anul 2013.

Sub egida “unificarii jurisprudentei”, putem observa fenomenul care s-a dezvoltat incepand cu anul 2013 de aliniere a jurisprudentei in sensul care pana la acel moment scapa de sub influenta legislativului si puterii politice.

S-a urmarit ca prin deciziile in interesul legii si prin presiunile crescande de la nivelul instantelor de judecata exercitate prin intermediul conducerilor instantelor si a ICCJ, ca magistratii cu opinii diferite fata de majoritate sau care judecau impotriva curentului politic sa fie obligati sa pronunte hotarari identice cu cele ale colegilor lor.

Cel mai bun exemplu in acest sens este jurisprudenta in domeniul restituirii proprietatilor preluate abuziv de regimul comunist, domeniu in care au concurat forte din zona legislativa cu cele din zona judecatoreasca si administrativa pentru a restrange pana la disparitie cazurile de hotarari judecatoresti favorabile fostilor proprietari, fie ca era vorba de restituirea proprietatii, fie de despagubirea acestora.

Revenirea socialistilor de sorginte neo-comunista la putere a intarit curentul pe care deja il pornise in acest sens Partidul social-democrat, invocandu-se ca ratiune si motivatie criza economica.

Faptul ca ulterior luarii de pozitie publica in acest sens de catre Guvern, majoritatea hotararilor au fost defavorabile fostilor proprietari nu poate fi explicata nici prin nevoia unificarii jurisprudentei, care anterior era unificata in sens contrar, nici prin ratiuni juridice. Un astfel de fenomen care demonstreaza aservirea Justitiei fata de Politic este tot o forma de coruptie care duce la ruina institutiilor Statului de Drept.

Existenta unor legaturi de rudenie, afinitate sau apartenenta intre magistrati si mediul serviciilor secrete sau administratie este de asemenea de natura sa corupa actul de Justitie.

Aceasta deoarece in Romania influenta serviciilor secrete si a demnitatilor este foarte mare, putand determina solutii.

Lipsa de transparenta este de natura ca astfel de decizii sa fie greu de identificat, astfel incat magistratii se simt la adapost fata de orice control sau posibilitate de responsabilizare.

Fenomenul care a inceput in 1989 cu introducerea in magistratura a unor persoane care nu aveau experienta judiciara sau care trebuiau sa umple golurile lasate prin pensionarea masiva a magistratilor care colaborasera cu Securitatea la un nivel vizibil,

A continuat si ulterior, prin promovarea la nivelul conducerii instantelor si CSM a unor persoane care, fie direct, fie indirect, colaborau cu serviciile secrete.

Acest fenomen a fost dublat de coruperea profesiilor liberale prin monopolizarea acestora de catre persoane care erau avocati si inainte de 1989 si care, dupa 1995 au format organele de conducere ale barourilor, respectiv uniunii avocatilor.

Treptat, profesia de avocat a fost polarizata in jurul unui numar mic de case de avocatura a caror influenta este in crestere sau descrestere in functie de miscarile de la nivel politic.

S-a putut observa ca schimbarile guvernamentale sau ministeriale s-au reflectat si in modificari la nivelul reprezentarii institutiilor, ministerelor, societatiilor comerciale cu capital de stat, acestea avand corespondent in cifra de afaceri a caselor de avocatura.

B. Coruptia la nivel administrativ

La nivelul instantelor de judecata, controlul administrativ al acestora se exercita de catre conducere si instantele superioare.

Din pacate, asa cum remarcam si in Raportele anterioare, un astfel de control nu exista, sau nu exista cel putin in beneficiul justitiabililor, ci este folosit doar ca element de coordonare a fenomenului de coruptie.

Astfel, magistratii care se manifesta impotriva sistemului vor fi marginalizati sau evaluati negativ, in timp ce magistrati care fac parte din sistem, indiferent de existenta unor abateri disciplinare sau plangeri repetate din partea justitiabililor vor fi protejati prin lipsa unor sanctiuni atat din partea conducerii, cat si din partea CSM.

Acest fenomen este favorizat de lipsa oricarei transparente a numarului si existentei plangerilor din partea justitiabililor impotriva magistratilor prin refuzul comunicarii de catre administratie (CSM si Conducerea instantelor) a oricaror informatii cu privire la sesizarile primite sau solutiile date, ca si prin fenomenul preponderent de clasare a plangerilor cu consecinta nepunerii in miscare a actiunii disciplinare si scoaterea inclusiv de la nivel statistic a existentei acestor sesizari, cu consecinta neluarii lor in calcul in rapoartele intocmite de catre CSM in acest sens.

In anul 2013, AMJ a fost sesizata cu privire la existenta unui Raport al CSM intocmit ca raspuns la o sesizare a unui avocat in legatura cu manipularea sistemului Ecris de catre Sectia a VI-a comerciala a Tribunalului Bucuresti.

In contextul unei anchete extinse si larg mediatizata de la nivelul Tribunalului Bucuresti provocata de arestarea conducerii Sectiei Penale a Tribunalului si care a revelat modalitatea in care sistemul Ecris era fraudat in mod constant, CSM a facut un raport amanuntit cu privire la sesizarea primita, concluziile acestuia fiind existenta fenomenului de manipulare a sistemului de repartizare, fara sanctionarea inasa nici unei persoane identificate vinovate.

Acest raport este interesant in primul rand datorita descrierii amanuntite a modului in care sistemul poate fi manipulat si usurinta cu care orice grefier registrator o poate face, neexistand nici un element de control.

Un alt motiv pentru care acest raport este important este refuzul CSM de a implica conducerea Tribunalului sau a Sectiei cu toate ca grefierul registrator actionase cu stiinta acestora si in mod evident la instigarea lor.

C. Coruptia din exterior

In anul 2013 Asociatia pentru Monitorizarea Justitiei a reclamat Comisiei Europene, Departamentului de Stat si Departamentului de Justitie al USA incalcarea in Romania de catre reprezentantii acestora sau de catre resortisanti ai Statelor Unite ale Americii sau ale statelor membre ale Uniunii Europene a principiilor democratice care stau la baza Statului de Drept .

Respectarea principiilor Statului de Drept in Romania, ca o preocupare salutata de catre societatea civila romana, a stat la baza monitorizarii continue atat din partea Uniunii Europene, cat si a USA, aceasta monitorizare concretizandu-se in numeroase randuri prin rapoarte de tara, comunicate, luari de pozitie si vizite de lucru din partea institutiilor europene si americane, ca si in rolul activ pe care reprezentantii acestora l-au avut in Romania.

Cu ocazia evaluarii facute in cadrul MCV (Mecanismul de Cooperare si Verificare) in vara 2013, Comisia Europeana a apreciat ca Romania are un deficit in ce priveste respectarea independentei Justitiei si a separarii puterilor in Stat si a adus critici modului in care mass-media intelege sa se raporteze la evenimentele socio-politice interne. In acelasi sens, reprezentantul Statelor Unite ale Americii a emis un comunicat prin care a aratat ca sustine pozitia exprimata in MCV si ca este necesara o revizuire a standardelor avute in vedere la aprecierea libertatii de exprimare a presei.

Principial oportune, am reclamat inasa ca standardele si principiile avute in vedere atat de Comisia Europeana, cat si de Statele Unite ale Americii, nu au fost respectate de catre acestea in aceeasi masura si am dat exemplul fostului ambasador al SUA in Romania care, la scurt timp dupa pierderea calitatii de ambasador a devenit consultant sau membru in organele de conducere ale unor societati comerciale pe care pana la acel moment le sustinea in fata autoritatilor romane.

Chiar daca Mark Gitenstein avea si profesia de avocat, consideram ca nu este nici corect si nici etic sa devina indemnizat al celor pentru care pana la acel moment au facut lobby din pozitia de reprezentant al SUA, aceasta evolutie punand in mod categoric sub semnul indoielii ratiunea si mobilul actelor sale de pana la acel moment.

La aceeasi concluzie duc si recente cazuri de coruptie anchetate de Departamentul de Justitie al SUA cu privire la fapte similare.

De asemenea, in multe cazuri investitori straini au fost antrenati in scandaluri de coruptie din care a reiesit ca au inteles sa se integreze sistemului romanesc ca fiind o cale rapida si usoara la profit.

In aceste sens este cazul societatii Franklin Templeton Investment Management Ltd. Londra care, in calitate de manager al Fondului Proprietatea a fost implicat in mai multe controverse juridice cu privire la modul in care administreaza patrimoniul Fondului, prin acte de natura sa prejudicieze societatea manageriata in beneficiul său sau a societatilor din propriul grup, reprezentantii Franklin Templeton in Romania fiind implicat in scandaluri de dare de mita si coruptie la nivel guvernamental.

D. Coruptia prin lege

Intr-un Stat in care nu mai functioneaza mecanismele specifice Statului de drept, gruparile de interese si factiunile politice vor corupe inclusiv Puterea legislativa, emiterea unei legi care sa le satisfaca interesele fiind cel mai facil si rapid mijloc de pentru atingerea scopurilor, oricare ar fi acestea.

In Romania aceasta practica s-a intarit si s-a inmultit.

Un astfel de fenomen este cel de abrogare temporara a unui act normativ, prin diferite mijloace tehnice (modificari succesive, abrogare si introducerea ulterioara a unui act normativ cu aceleasi prevederi, etc), sau introducerea unor prevederi intr-un act normativ sau a unui act normativ prin care sa se prevada drepturi suplimentare pentru o anumita categorie.

Cea mai remarcabila astfel de manifestare este in cazul prevederilor normative promovate pentru protejarea si promovarea profesiei notarilor.

In timp s-au dat din ce in ce mai multe drepturi acestei categorii profesionale, prin reglementarea din ce in ce mai restrictiva a unor domenii cum ar fi libera circulatie a bunurilor, monopolul anumitor operatiuni, cum este cazul autentificarii, si apoi inmultirea actelor pentru care aceste operatiuni sunt obligatorii sau ratificarea hotararilor arbitrale.

Este, credem, important de subliniat faptul ca la Comisia Juridica din Camera Deputatilor, Presedinte este notar in functiune, iar Comisia Juridica este cea in care cele mai multe proiecte de legi sunt amendate si modificate, modificarile la care faceam referire mai sus fiind in interesul notarilor.

Grav este faptul ca modificarile introduse de Comisia Juridica nu sunt de cele mai multe ori discutate in Camera inainte de adoptare, votul fiind in bloc sau pe baza prezentarii incomplete, omisive din partea unuia din initiatori, care uneori nici nu cunoaste modificarile introduse de Comisie.

II. Accesul la Justitie

Accesul la Justitie a fost ingreunat cu 2013 prin promovarea de acte normative atat procedurale cat si substantiale care au creat piedici suplimentare pentru Justitiabili.

A. **Noul Cod de procedura civila** intrat in vigoare in februarie 2013, a introdus procedura de regularizare care se aplica tuturor tipurilor de actiune, chiar si celor urgente. Prin acesta, timpul pana la primul termen de judecata este prelungit cu o perioada cuprinsa intre 30 de zile si 120 de zile (inclusiv procedura reexaminarii impotriva solutiei date in regularizare), timp in care justitiabilul, in mod cert, nu poate obtine nici o hotarare in prima instanta.

De asemenea, procedura de regularizare, prin lipsa oricarui element de contradictorialitate si acces la instantele de judecata indeparteaza Justitia de justitiabil in loc sa o apropie. Daca in trecut magistratul cat si justitiabilul puteau sa solicite lamuriri si sa simplifice prin aceasta procedura, in prezent procedura mult mai tehnnica si imposibilitatea unei comunicari de orice natura intre justitiabil si magistrat duce la solutii absurde si intarzieri inutile in actul de justitie.

Asa cum este in prezent procedura de regularizare normata, concluzia generala este ca s-a dorit nu cresterea celeritatii si eficientizarii actului de justitie, ci ingreunarea accesului la Justitie prin crearea mai multor situatii in care magistratul poate respinge o cerere fara a o analiza. In acest sens, se poate observa ca s-a ajuns astfel la o birocratizare a instantelor de judecata, termenele din cadrul procedurii de regularizare, cu toate ca maxime, sunt in realitate perioade in care instantele nu analizeaza dosarele, acestea fiind luate in discutie doar dupa expirarea termenului.

Cu toate ca procedura de regularizare ar trebui sa fie apanajul exclusiv al magistratului, AMJ a putut observa, din comparatii ale adreselor de regularizare, confruntate cu concluzii ale avocatilor, ca in realitate procedura de regularizare a fost delegata grefierilor care nu au cunostintele necesare pentru a analiza un act de procedura si pentru a se pronunta cu privire la viciile acestuia, solutiile de anulare sau de acordare de termene de judecata fiind in realitate pronuntate de catre grefieri, sub semnatura magistratilor.

B. Taxele de timbru - obstacol

O problema care a fost criticata si anterior de catre AMJ este nivelul prohibitiv al taxelor de timbru.

Insa, daca anterior taxele de timbru erau gandite de catre legiuitor doar ca un venit suplimentar la bugetul de Stat, in anul 2013, prin OUG 83/2013, s-a dat un nou rol acestora: acela de blocare a accesului la Justitie.

Noul Ministru al Justitiei, domnul Robert Cazanciuc, a promovat o Ordonanta de urgenta, aprobata de Guvern (OUG 83/2013), prin care au fost abrogate dispozitiile legii 146/1997 privind taxele de timbru, fiind modificate in sens radical atat cuantumul cat si situatiile la care se aplica acestea.

Intentia declarata a domnului ministru a fost de a stabili un echilibru "corespunzator" intre eforturile bugetare de asigurare a unui serviciu public si "obligatia cetateanului care foloseste acest serviciu de a contribui la sustinerea costurilor", facand totodata referinta la un sistem de taxare neadecvat, cu consecinte negative pe planul situatiei justitiabililor si al nevoilor acute ale sistemului judiciar.

Problema trebuie sa fie tratata din trei perspective: a Justitiabilului, a Sistemului Judiciar si a Guvernului.

In conditiile in care in Raportul CSM¹ pe anul 2013 se arata: "ca o noutate in materie contraventionala, prin OUG 80/2013 s-a introdus obligativitatea timbrarii plangerilor cu suma de 20 de lei, ceea ce ar putea reduce pe viitor gradul de sesizare al judecatorilor", este evident ca exista o intentie definita din partea legiuitorului si a magistratilor de a privi taxele de timbru ca o cale de ingreunare a accesului la Justitie, iar practica Curtii de Constitutionale de intemeiere a obligativitatii taxei de timbru pe necesitatea existentei unei seriozitati in demersul judiciar din partea justitiabilului, devine un fals pretext al intentiei reale atat a legiuitorului cat si a magistratului.

Actul normativ creste nivelul taxelor de timbru si scade numarul situatiilor in care cererile sunt scutite de taxa de timbru. Concluzia generala si imediata este aceea ca se ingreuneaza, daca nu blocheaza, accesul la Justitie. Cresterea gradului de taxare in justitie trebuie privita in corelare cu scaderea nivelului de trai al populatiei si cu cresterea nivelului de coruptie din Administratie. Acest din urma fenomen nu poate fi reglementat decat prin Justitie, insa daca accesul la Justitie se ingreuneaza, prin orice mijloace, inclusiv fiscale, mecanismul de reglare democratic dintre cele trei puteri in stat, risca sa nu mai functioneze.

In Romania, credem ca Guvernul ar fi trebuit sa aiba o preocupare crescuta fata de nevoia de crestere a gradului de educatie civica al populatiei, accesarea serviciilor Justitiei fiind o masura a constientizarii drepturilor pe care cetatenii le au si asumarea unui efort, inclusiv financiar, in vederea apararii si impunerii respectarii acestor drepturi. In conditiile in care exista o problema recunoscuta de lipsa a informatiilor suficiente si accesibile societatii civile privind procedurile din domeniul Justitiei, este evident ca popularizarea si promovarea cresterii taxelor pentru accesarea serviciilor din Justitie duce la restragerea si mai mult a numarului de persoane care doresc si reusesc sa acceseze aceste servicii.

In acelasi timp, observam ca au fost eliminate din actul normativ prevederile privind scutiile de la plata taxelor de timbru pentru cererile reclamand atingerile aduse dreptului la imagine si reputatie, ca si a celor privind imobilele nationalizate sau decurgand din perioada de detentie sau opresiune a fostilor detinuti sau persecutati politic in timpul regimului comunist.

Cum prin aceste prevederi s-a incercat sa se restabileasca raporturile juridice normale intr-o societate, in care normalitatea nu este aceea a atingerii dreptului de proprietate si al drepturilor fundamentale ale omului, excluderea facilitatilor fiscale prevazute pentru restabilirea unui echilibru stricat de regimul comunist, inseamna abdicarea de la valorile care au fost reclamate in 1989 si care stau la baza oricarei societati democratice.

Remarcam de asemenea, cresterea taxelor privind cererile de pe parcursul proceselor, cum ar fi cele privind recuzarea judecatorilor. In conditiile in care, asa cum AMJ a aratat si anterior si cum se reflecta si in numeroasele raporte de tara, in Romania exista o Justitia are o problema legata de lipsa de independenta si impartialitate a magistratilor, care refuza, totodata, sa puna in aplicare prevederilor legale si procedurale privind recuzarea,

¹ http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/09_10_2013_61679_ro.pdf.

existand un grad de aproape 100% de respingere a cererilor de recuzare, fara cale efectiva de atac, noua prevedere este de natura sa descurajeze orice incercare de relevare a situatiilor de incompatibilitate ale magistratilor. Aceasta masura dubleaza practic modificarile prevazute in aceasta materie de Codul de procedura civila prin care se duce in derizoriu institutia incompatibilitatilor, prin tratarea sa nu ca un incident procedural dirimant, ci ca un avatar legislativ pastrat pentru linistea institutiilor europene, insa fara nici un fel de incidenta practica.

Se sustine ca prin cresterea taxelor se are in vedere cresterea nivelului de calitate al serviciului judiciar. Este de mentionat ca taxele de timbru, in ciuda aparentei, nu au o destinatie speciala - Justitia. Ele sunt colectate prin intermediul autoritatilor locale, la bugetul de stat central si rerepartizate de Parlament conform nevoilor bugetare.

Asociatia pentru Monitorizarea Justitiei a solicitat Consiliului Superior al Magistraturii, in cursul anului 2012 sa promoveze independenta financiara a sistemului judiciar prin autofinantarea sa din taxele de timbru. CSM a avut o pozitie de respingere a propunerii, considerand ca sistemul judiciar trebuie sa fie sustinut de catre bugetul de Stat.

Deci, magistratii sunt platiti de la bugetul de Stat, chiar daca ordonator de credite este mai nou Inalta Curte de Casatie si Justitie si nu Ministerul Justitiei.

Legislatia prevede pentru magistrati o multitudine de sporuri de stres, de vechime, de grad de instanta, de mobilitate, etc, care, raportat la nivelul veniturilor medii pe cap de locuitor (dintre cele mai mici in Europa), sunt indetultatoare si de natura sa asigure nivelul calitativ dorit al actului de justitie, iar daca pana la acest moment el nu a fost atins, problema nu este una financiara, strategia Guvernului, daca exista una, in acest sens, trebuind a fi regandita.

Noul act normativ nu are nici o legatura cu calitatea actului de justitie. El este rezultatul a doua influente: cea a instantelor de judecata, de ingreunare a accesului justitiabilului la Justitie si cea a Guvernului de a mari sumele care alimenteaza bugetul de Stat.

Cu alte cuvinte, nici in aceasta ecuatie, Justitiabilul nu a fost luat in considerare, ceea ce nu ne mira avand in vedere ca acesta nu se gaseste in centrul nici unei strategii pe Justitie neelaborate de catre guvernanti.

III. Accesul la informatiile publice

Se poate observa o crestere a opacitatii si rezistentei instantelor in ce priveste accesul la informatiile de natura sa transparentizeze procesul de Justitie, atat administrativ, cat si jurisdictional. Programul de Jurindex este in continuare nefunctional iar pentru a obtine hotarari judecatoresti de la instante, trebuie a fi facute cereri repetate la fiecare instanta care a pronuntat hotararea, acestea fiind anonimizate in mod inutil si excesiv. Prin aceasta se urmareste ingreunarea oricarui demers de aflare a jurisprudentei magistratilor si devoalarea practicii neconstante la nivel de judecator, ceea ce echivaleaza cu indicii de lipsa de impartialitatea si independenta.

Tot in planul informatiilor publice sunt si cele legate de statisticile realizate administrativ de catre instantele de judecata cu privire la practica de casare.

Toate cererile pe care AMJ le-a facut catre Curtea de Apel Bucuresti pentru a i se pune la dispozitie situatia nominala a casarilor pentru fiecare magistrat, s-au lovit de refuzul Curtii pe motiv ca acestea nu ar fi informatii publice.

Accesul la aceste informatii ar fi de natura sa scoata la iveala gradul de competenta al magistratilor in raport de solutiile date si este la indemana fiecarei instante de la instalarea sistemului informatic ECRIS, avand in vedere ceea ce se arata in Raportul CSM pe anul 2013 conform caruia datele statistice sunt evidentiate in mod automat pe aplicatia Ecris”.

Asa cum a reiesit din studiul AMJ, exista magistrati care au un procent de mai mult de 50% solutii casate sau modificate, situatie in care consideram ca ar trebui sa fie reevaluat competenta profesionala a acestora.

Totodata, se pune sub semnul indoielii evaluările periodice pe care conducerile instantelor le fac si care intotdeauna au rezultate foarte bune pentru magistrati.

Deschiderea catre societatea civila care incepuse a se face simtita in anul ??????la CSM, treptat, a cunoscut un fenomen reversibil, fiind adoptate reguli noi sau abrogate regulile vechi de natura sa transparentizeze sistemul de justitie si sa aduca garantii suplimentare pentru justitiabili.

De asemenea, publicarii declaratiilor la care magistratii erau obligati in temeiul art.5 din legea 304/2004 a fost alterata in sensul limitarii treptate si succesive a accesului justitiabililor la informatiile pe care magistratii erau obligati sa le furnizeze si care erau disponibile pe site-ul www.cms1909.ro

In acest sens, initial, cu toate ca erau trei declaratii obligatorii care ar fi trebuit sa fie date, respectiv declaratia de interese, de avere si cea privind existenta rudelor exercitand profesii juridice, ulterior, cea de-a treia declaratia nu a mai fost postata pe site-ul CSM, pozitia oficiala a CSM fiind in sensul ca ele urmeaza a fi publicate doar in cazul in care exista rude declarate, ulterior, Plenul CSM adoptand o decizie prin care secretiza acest tip de declaratii in sensul ca ele nu vor mai fi publicate si vor fi comunicate doar persoanelor care isi dovedesc interesul in accesarea acestor date.

IV. Repartizarea aleatorie a cauzelor

Se poate observa o concentrare si constientizare din ce in ce mai mare a opiniei publice si mass-media cu privire la sistemul de repartizare aleatoriu al instantelor de judecata.

Cazurile de notorietate care l-au adus in prim plan au revelat vulnerabilitati ale sistemului, unele dintre ele cauzate de lipsa de cunoastere adecvata a sistemului judiciar din partea companiei care a creat programul Ecris, dar si lasarea in mod intentionat si premeditat a unor “portite” in sistem de natura sa permita manipularea acestuia.

Conform declaratiilor facute de programatorii persoane fizice care au coordonat proiectul, aceasta posibilitate a fost dorita de la inceput de chiar beneficiarii proiectului, respectiv Ministerul de Justitie si Instante.

In acest sens, art.96 ind.2 introdus in Regulamentul de organizare al instantelor de judecata aprobat prin HCSM 387/2005 in anul 2011 si prin care CSM declara public ca se dorea evitarea eludarii sistemului de repartizare aleatorie de catre justitiabili, introducandu-se reguli de conexare a dosarelor in afara procesului public, in faza administrativa, fara ca justitiabilii sa se poata opune sau sa isi exprime manifestarea de vointa cu privire la acest aspect,

A fost intarit in sensul ca au fost reinterpretate notiuni juridice cum ar fi obiectul cauzei, partile, data investirii instantei, dosare aflate pe rolul instantelor. Astfel incat, daca initial norma se aplica doar dosarelor care aveau aceleasi obiect, parti si cauza si care se aflau in acelasi timp pe rolul instantelor de judecata, ea a fost extinsa si la dosarele care nu se mai aflau in acelasi moment si care nici nu fusesera vreodata concomitent pe rolul instantelor de judecata.

Masura instantei de trimitere a dosarului de la o instanta la alta cu invocarea dispozitiilor art.96 ind.2 fiind una administrativa si necontencioasa, ca si neprevazuta de Codul de procedura civila, neputand fi contestata.

Consecinta a fost exact contrara scopului declarat al CSM atunci cand a fost introdusa aceasta norma: posibilitatea magistratului la care a fost repartizat dosarul, sa il trimita la un alt magistrat, fara a fi necesara motivarea masurii intr-un act jurisdictional si fara ca o astfel de masura sa poata fi contestata.

Gravitatea unei astfel de prevederi este data totodata si de suspiciunea pe care CSM o creeaza cu privire la magistrati, pornindu-se de la premisa unei coruptii impotriva careia CSM nu poate lupta in conditiile Codului de procedura penala si ale Codului penal, ci doar prin restrangerea drepturilor justitiabililor.

V. Raporturile justitiabililor cu Ministerul Justitiei

Practic astfel de raporturi nu exista, Ministerul Justitie refuzand si in cursul anului 2013 sa isi exercite prerogativele pe care le are in baza in domeniul Inspectiei judicicere si trimitand orice sesizare primita spre solutionare la CSM.

Un organism care se afla in subordinea directa a Ministerului Justitiei este Oficiul National al Comertului, institutie menita sa tina Registrul tuturor societatilor comerciale din Romania.

Dupa ce vreme indelungata ORC a fost plimbat intre Camera de Comert si Industrie a Romaniei si Ministerul Justitiei, miza fiind atat financiara, data de veniturile foarte mari rezultate din activitatile de Registru, cat si politica, data de controlul informatiilor aflate in acesta, in anul 2013 ORC a ramas in subordinea Ministerului Justitiei, proiectul de lege initiat de CCIR de mutare, din nou, a Registrului pe langa Camera, fiind respins de Parlament.

Initial coordonata de magistrati, in prezent activitatea de Registru este de competenta unor registratori, iar controlul instantelor de judecata realizandu-se doar ulterior, in cadrul unei proceduri contencioase.

Scopul registrului fiind unul de asigurare a publicitatii fata de terti a operatiunilor comerciantilor, acuratetea si exactitatea informatiilor publicate in Registru si mai apoi in Monitorul Oficial, sunt esentiale.

Incepend cu anul 2012, si apoi in anul 2013, s-a putut observa la nivelul ORC si Registrului, cu ocazia derularii unor activitati de inregistrare nelegale, contestate apoi in instanta, existenta unei activitati de coordonare a Registrului de la nivelul unor case de avocatura, care au inregistrat date si informatii in Registru in ciuda neindeplinirii conditiilor legale.

VI. Arbitrajul ca solutie alternativa la instantele de judecata

Arbitrajul, reglementat de Codul de procedura civila, este o procedura foarte putin uzata de societatea civila, ratiunea principala a acestei retinente este lipsa de informatii.

In Romania, arbitrajul este intalnit mai ales ca arbitraj organizat de Camera de Comert si Industrie a Romaniei sau ca arbitraj international, organizat de diferite Curti internationale de Arbitraj, in special Curtea de Arbitraj de la Paris sau de la Washington.

Acesta din urma este prezent mai ales in contractele in care una din parti este Statul Roman, cealalta parte fiind un investitor strain, in timp ce arbitrajul de la CCIR se foloseste in principal de actori interni si este, cel mai adesea, o resminiscenta a contractelor de stat.

Dezvoltarea de dupa 1989 a Curtii de Arbitraj de pe langa CCIR a demonstrat monopolizarea acesteia de catre persoane cel putin controversate, cum a fost Presedintele Curtii, Victor Babiuc, condamnat ulterior pentru fapte de coruptie, sau recent ultimul Presedinte al Curtii si Camerei, Marian Vlasov, aflat de asemenea in curs de cercetare pentru fapte de coruptie in legatura cu activitatea Curtii.

Este prima data cand Curtea este implicata intr-un scandal public, pana la acel moment, chiar daca erau aspecte cu o vechime considerabila, ele erau cunoscute mai ales practicienilor, in randul acestora fiind de notorietate fenomenul de coruptie de la nivelul Curtii.

Acestea au dus la slabirea increderii in arbitraj a practicienilor care cunosc fenomenul, fiind preferate instantele de judecata ca avand un nivel de coruptie mai scazut.

Recent, dupa ultimele evenimente, Curtea de Arbitraj a incercat sa repare ceva din prestigiul pierdut, prin schimbarea conducerii si a Regulamentului.

Din pacate, avem indoieli cu privire la reala schimbare, si asteptam ca evolutia in timp a acestei institutii sa arate daca intr-adevar justitiabilii vor putea avea incredere in Curte pe viitor, dat fiind slaba reactie pe care aceasta avut-o in trecut la reclamatii primite cu privire la coruptia din interiorul sau si al Camerei.

Din documentele ajunse la AMJ rezulta ca persoane care sunt in continuare pe lista de arbitri au dat solutii in conditii de natura sa puna la indoiala profesionalismul, independenta si impartialitatea completelor de arbitraj, pronuntandu-se chiar in conditiile in care prin clauzele de arbitraj nu se desemna Curtea de Arbitraj de pe langa CCIR, partile intelegand sa isi reglementeze litigiile pe calea arbitrajului ad-hoc.

Credem in continuare ca arbitrajul este o solutie viabila si alternativa a sistemului judiciar actual, in domeniile in care este posibil, insa, din pacate, pana la acest moment societatea civila sau profesionistii independenti nu au putut initia o alta structura care sa preia functiile Camerei de pe langa CCIR si sa redea increderea in arbitraj ca institutie.

VI. Raporturile justitiabililor cu Consiliul Superior al Magistraturii

Practic, CSM incearca pe orice cale sa nu aiba nici un raport cu justitiabilii, considerandu-se, in mod nedecarat, un organism creat pentru a proteja interesele magistratilor. De aceea, Inspectia judiciara, organism avand personalitate juridica distincta incepand cu anul 2013, va da solutii favorabile aproape exclusiv sesizarilor din oficiu, cele ale justitiabililor fiind clasate.²

De remarcat in Raportul pe care CSM l-a facut pe anul 2013 mai multe paragrafe din care reiese pozitia CSM si a aparatului judiciar fata de justitiabil si cauze: un volum de munca excesiv de care incercam prin orice mijloace sa ne degrevam.

Acest raport nu evidentiaza in nici un fel grija fata de justitiabil, fata de calitatea serviciilor prestate de magistrati si de sistemul judiciar in general sau fata de actul de justitie.

Singurul aspect care pare sa intereseze CSM este volumul de munca pe care trebuie sa il presteze magistratul si instantele, modalitatea prin care acest volum de munca poate fi diminuat - si se dau ca exemple cuantumul taxelor de timbru, solutionarea mai rapida a cauzelor, piedica la depunerea cererilor (aici incadrandu-se si procedura din faza de regularizare).³

---

² a se vedea in acest sens declaratia Procurorului Sef DNA, Kovesi <http://www.b1.ro/stiri/eveniment/laura-codru-a-kovesi-combaterea-corup-iei-in-sistemul-de-justi-ie-reprezinta-o-prioritate-83947.html>

³ "imbucuratoare este totusi scaderea importanta a volumului de activitate la unele instante" sau "tribunalul arges s-a confruntat cu un val exagerat de litigii in 2012 si 2013 avand ca obiect recalculare pensie" si "ca o noutate in materie contraventionala, prin OUG 80/2013 s-a introdus obligativitatea timbrarii plangerilor cu suma de 20 de lei, ceea ce ar putea reduce pe viitor gradul de sesizare al judecatoriilor"

Imaginea este cea a functionarului de ghiseu care asteapta sa isi termine mai repede programul pentru a putea merge acasa, si orice persoana care ii solicita sa isi indeplineasca activitatea pentru care este platit, este un element dezagreabil, daca nu ostil.

VII. Noul cod de procedura civila

Intrat in vigoare in februarie 2013, reprezinta o schimbare majora si radicala pentru sistemul judiciar introducand institutii noi si dand valente diferite participantilor la actul de justitie.

Remarcam o seama de aspecte care constituie un regres fata de vechiul cod de procedura, ca si o lipsa de coordonare cu regulamentele si legislatia privind organizarea judiciara.

Anumite aspecte de importanta foarte mare si fata de care AMJ a manifestat o atentie crescanda le analizam mai jos.

Vechiul Cod de procedura civila (Titlul V al Cartii a I-a)

Cu privire la reglementarea incompatibilitatilor in Codul de procedura civila anterior in vigoare, societatea civila, avocatii si justitiabilii si-au aratat deseori nemulțumirea referitor la modalitatea in care este aplicata sau interpretata aceasta institutie de catre magistrati, observandu-se o tendinta generalizata de lipsire de eficienta a textelor de lege.

Acest lucru s-a realizat prin:

- Interpretarea normei, intr-un sens care sa o goleasca de continut.
- Lipsa respectarii obligativitatii abtinerii atunci cand exista un motiv de recuzare;
- Lipsa informatiei care sa permita justitiabililor si avocatilor sa observe daca exista motive de incompatibilitate;
- Eludarea dispozitiilor privind repartizarea aleatorie in cazul solutionarii cererilor de recuzare si abtinere;
- Lipsa unui sistem eficient de control si sanctionare pentru cazurile de incalcare ale prevederilor legale privind incompatibilitatea;

La aceasta, s-au adaugat si lacunele legislative care nu prevedeau posibilitatea ca justitiabilul sa refuze judecata facuta de un magistrat care nu ii garanta un proces echitabil.

Interpretarea normei, intr-un sens care sa o goleasca de continut

Doua sunt situatiile de incompatibilitate care erau lasate fara eficienta ca urmare a unei interpretari stricte sau excesive, fara suport legal.

Situatia in care judecatorul si-a spus parerea cu privire la pricina care se judeca si cea in care exista vrajmasie intre magistrat si una din parti.

Primul caz de incompatibilitate - antepunntarea - a fost interpretat in sensul ca, daca judecatorul si-a spus parerea intr-un alt dosar, sau printr-o incheiere premergatoare si nu prin hotarare, nu exista antepunntare, iar magistratul poate sa se mai pronunte o data, neputand fi considerat incident cazul de la pct.7.

Al doilea caz de incompatibilitate - existenta unei vrajmasii intre parte si magistrat - a fost interpretat in sensul ca trebuie sa exista vrajmasie atat din partea partii fata de magistrat, cat si din partea magistratului fata de parte. Si cum, in lipsa abtinerii, nu se poate proba existenta vrajmasiei din partea magistratului, partea neavand posibilitatea de a-si sustine cererea de recuzare, iar magistratul avand un interes direct in a nu recunoaste vrajmasia (aceasta fiind de altfel si ratiunea existentei institutiei incompatibilitatii) pe acest rationament, orice cerere de recuzare fundamentata pe existenta unei vrajmasii este respinsa *de plano*.

Tot o interpretare de natura sa goleasca de continut institutia recuzarii este si cea pe care o regasim la mai multi magistrati in sensul ca formularea unei cereri de recuzare nu impiedica judecatorul sa faca acte de procedura pe care le numesc de natura "administrativa", cum ar fi acordarea de termene, dispozitii date partilor in legatura cu timbrajul, etc, ulterior momentului recuzarii.

Se poate observa o extindere a calificarii unor astfel de masuri procedurale ca fiind administrative si ca neexistand nici un impediment ca un magistrat recuzat sa dispuna intr-un dosar si dupa ce a fost recuzat. S-a justificat o astfel de interpretare ca fiind facuta in interesul justitiei si pentru bunul mers al procesului, inasa, in lipsa unui text de lege care sa permita o astfel de interpretare si calificare a actelor facute de un magistrat si in conditiile in care exista un text de lege care sa interzica magistratului recuzat sa faca orice acte de procedura, este evident ca sunt incalcate dispozitiile Codului de procedura civila.

In acelasi sens este si crearea unui cadru de natura sa duca la imposibilitatea partii sa uzeze institutia recuzarii, prin:

- Fixarea unui termen foarte scurt, uneori si de cateva minute, pentru judecarea cererii de recuzare, termen in care partea trebuie sa motiveze cererea de recuzare, sa o timbreze si sa depuna probe in sustinerea ei.
- Eliminarea etapei redactarii incheierii de sedinta in care s-a formulat cererea de recuzare, ca si a celei de redactare a incheierii in care a fost solutionata cererea de recuzare, astfel incat cel putin magistratul care judeca cererea de recuzare nu are nici un element care sa ii permita solutionarea acesteia;
- Neaplicarea normei care permite audierea magistratului recuzat de cel care judeca cererea de recuzare;
- Lipsa motivarii incheierii de respingere a cererii de recuzare sau a celei de admitere a cererii de abtinere;
- Refuzul aplicarii normelor privind recuzarea si in ce priveste magistratul care judeca cererea de recuzare, sub motivarea ca incheierea de admitere/respingere a cererii de recuzare/abtinere nu poate fi considerata antepunntare pentru o alta cerere de recuzare/abtinere identica.

lata deci cum, in ciuda existentei unei norme care sa incerce sa previna un conflict de interese intre parte si magistrat sau a unei judecati anterioare cercetarii fondului, institutia incompatibilitatii ramane o forma fara fond.

Lipsa informatiei care sa permita justitiabililor si avocatilor sa observe daca exista motive de incompatibilitate

De cele mai multe ori, incompatibilitatea rezulta dintr-o situatie personala sau profesionala a magistratului - apartenenta la un grup de interese, direct sau prin intermediul rudelor sau sotului, parcurs profesional anterior (chiar nejuridic), raporturi contractuale sau de alta natura cu una din parti.

O parte din aceste informatii se regasesc in dosarul profesional al magistratului si sunt complet inaccesibile justitiabililor si avocatilor.

Date privind traseul profesional al magistratilor au devenit publice in 2012 prin modificarea Regulamentului de catre Consiliul Superior al Magistraturii, insa aceasta reglementare nu este respectata de majoritatea instantelor din Romania.

Se poate observa cresterea fenomenului de pastrare de catre magistrat a numelui de dinainte de casatorie, sau divortul de convenienta, pentru eludarea dispozitiilor legale privind incompatibilitatea.

Eludarea dispozitiilor privind repartizarea aleatorie in cazul solutionarii cererilor de recuzare si abtinere

Regulamentul de organizare a instantelor prevede, ca exceptie de la regula repartizarii aleatorii a cauzelor, ca cererea de recuzare sau abtinere nu va fi judecata de catre un complet determinat informatic, ci de completul urmator celui recuzat/care s-a abtinut.

Acest lucru permite conducerii instantelor sa aranjeze completele "in cascada", in functie de afinitati, lucru care duce, in mod invariabil, la respingerea cererii de recuzare, respectiv admiterea cererii de abtinere.

Lipsa unui sistem eficient de control si sanctionare pentru cazurile de incalcare ale prevederilor legale privind incompatibilitatea

Toate aspectele aratate mai sus nu ar fi posibile daca sistemul de control si disciplina organizat sub tutela Inspectiei Judiciare si a Ministerului Justitiei ar fi eficient, real si transparent.

Ministerul Justitiei, dupa ce a redobandit competente in domeniul disciplinar, refuza sa isi exercite prerogativele, iar Inspectia Judiciara, fiind formata din magistrati deveniti prin rotatie inspectori, resping orice sesizare facuta de justitiabili sau avocati, in cadrul unei proceduri netransparente.

Lipsa unui mecanism real de control al cazurilor de incompatibilitate care, in mare masura, reies fie din dosarele profesionale ale magistratilor, fie din numeroasele sesizari si practica judecatoreasca, duce la lipsa de eficienta a normelor legale privind incompatibilitatile.

Noul Cod de procedura civila (Titlul II Capitolul I)

Noul Cod de procedura civila aduce garantii noi drepturilor fundamentale prin existenta unor cauze de incompatibilitate extinse, dar si regreseaza prin suprimarea altor drepturi procedurale sau prin lipsirea de eficienta a institutiilor noi introduse.

Astfel, pe langa vechile cazuri de incompatibilitate, au fost introduse situatii noi

- daca exista imprejurari care fac justificata temerea ca judecatorul are un interes in judecarea cauzei
- Exista temeri care nasc intemeiat indoilei cu privire la impartialitatea magistratului

Aceste cazuri au incercat sa alinieze Codul de procedura civila la cerintele CEDO si ale jurisprudentei Curtii Europene a Drepturilor Omului.

Din pacate, noile texte nu garanteaza si aplicarea lor din partea judecatorilor. Constanti practicii anterioare vor respinge si cererile de recuzare formulate in baza noilor texte, fiind aspecte subiective proprii partilor si care, pot fi inlaturate cu usurinta, intr-o procedura consistorie si necontradictorie cum este cea a judecatei cererii de recuzare.

In acest sens, nu au fost introduse texte noi care sa permita partii care a formulat cererea de recuzare sa o si probeze in conditii de contradictorialitate, nu s-a introdus obligativitatea audierii magistratului recuzat, nu s-a prevazut obligativitatea repartizarii aleatorii si in cazul acestor cereri....

Regrese in reglementarea Noului Cod de procedura civila

Daca in procedura anterioara, magistratul recuzat nu putea sa faca nici un act de procedura pana la solutionarea cererii de recuzare, care echivala cu indepartarea suspiciunii care planeaza asupra sa, in noua reglementare recuzarea nu mai intrerupe cursul judecatii.

Gandita ca un instrument procedural de blocare a cererilor abuzive, risca sa duca la o grava incalcare a drepturilor fundamentale ale partilor, prin posibilitatea desfasurarii celei mai importante faze procesuale - administrarea probelor - in fata unui magistrat recuzat. Eroarea legiuitorului a decurs din lipsa de intelegere reala a situatiei din instantele de judecata si a implicatiilor psihologice ale unei cereri de recuzare in ce priveste actorii procesului - parti si magistrat.

Se creeaza astfel un mediu procesual ostil, in care este dificil ca litigiul sa se desfasoare cu respectarea tuturor garantiilor de care ar trebui sa beneficieze partile si pe care le-a avut in vedere legiuitorul cel putin atunci cand a introdus noile situatii de incompatibilitate mentionate mai sus.